

КОРОБКІН В. В.,
здобувач кафедри адміністративного
та господарського права
(Запорізький національний університет)

УДК 342.924

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті досліджуються законодавчі, нормативно-правові акти та наукові праці, що визначають ознаки та складові поняття «енергопостачання». На підставі аналізу існуючих законодавчих і нормативних актів, що регулюють правові відносини у сфері енергопостачання, запропоновано тлумачення поняття «енергопостачання» та систематизовано загальні і специфічні ознаки поняття «енергопостачання» в системі адміністративно-правового регулювання енергопостачання.

Ключові слова: енергопостачання, закон, нормативно-правові акти, наукові праці, загальні та специфічні ознаки, адміністративно-правове регулювання, правовий аспект, кодекс.

В статье исследуются законодательные, нормативно-правовые акты и научные работы, определяющие признаки и составляющие понятия «энергоснабжение». На основании анализа существующих законодательных и нормативных актов, регулирующих правовые отношения в сфере энергоснабжения, предложено толкование понятия «энергоснабжение» и систематизированы его общие и специфические признаки в системе административно-правового регулирования энергоснабжения.

Ключевые слова: энергоснабжение, закон, нормативно-правовые акты, научные работы, общие и специфические признаки, административно-правовое регулирование, правовой аспект, кодекс.

This article is devoted to research of legislative and regulatory acts and scientific works, which define attributes and components of term “energy supply”. According to the analysis of existing legislative and regulatory acts on energy supply, it was proposed a definition of term “energy supply” and systemized its general and specific properties within the system of administrative and legal regulation of energy supply.

Key words: energy supply, law, legislative and normative acts, researches, general and specific property, administrative and legal regulation, legal aspect, code.

Вступ. Досвід будь-якої розвиненої держави свідчить про те, що добробут її народу прямо залежить від споживаної ним енергії, оскільки енергія є основою, яка забезпечує не лише розвиток економіки держави, а й комфорт проживання людей. Енергопостачання є одним із чинників нормальної життєдіяльності населення. Особливого значення в цьому контексті набувають правовідносини у сфері енергопостачання, які пронизують усі сфери енергетичного законодавства, особливо відносини між державою й окремим громадянином, енергопостачальником та споживачем. Актуальність дослідження проблеми енергопостачання зумовлена низьким рівнем теоретичного і практичного осмислення питань, що виникають у правовому регулюванні відносин із постачання споживачам енергоресурсів. Останнім часом постачання енергетичних ресурсів населенню України є питанням національного масштабу з огляду на зростання його соціальної значущості. Важко уявити собі життя цивілізованої людини без використання різних видів енергії. Тому з моменту проголошення Україною незалежності забезпечення енергоресурсами

є пріоритетним напрямом внутрішньої політики держави. Таким чином, слід зазначити, що дослідження правових аспектів енергопостачання, особливо питання щодо визначення поняття та ознак енергопостачання актуальне, має важливе теоретичне і практичне значення для вдосконалення правових відносин в енергетичній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку сучасних енергетичних концепцій у сфері енергозабезпечення як у правовому, так й економічному полі зробили О. Амоша, В. Бараннік, Г. Вороновський, М. Земляний, А. Кабанов, І. Недін, Р. Подолець, У. Письменна, С. Сніжко, В. Точилін, І. Цигилик, А. Шидловський та інші. В їхніх роботах розглянуто структурні зміни та особливості вітчизняного паливно-енергетичного балансу, проаналізовано внутрішні та зовнішні міжгалузеві зв'язки паливно-енергетичного комплексу, проведено комплексний аналіз взаємозв'язку енергетичного ринку та національної економіки, розглянуто фактори регулювання енергетики. У розробках технічного характеру й наукових працях вчених-економістів Л. Примака, В. Логвиненко значна увага приділялася проблемам енергозбереження. А. Ісічко, С. Немченко, С. Вавженчук, П. Карповська, О. Кисельов, Л. Кулікова, Д. Мечетин, А. Сербова, А. Яновський присвятили праці питанню постачання енергетичними та іншими видами ресурсів через приєднану мережу. Слід відмітити, що лише в небагатьох наукових працях вітчизняних та російських науковців розглядаються правові відносини щодо енергопостачання, зокрема загальні аспекти договору постачання електричної енергії чи його прояв у договірних правовідносинах. Насамперед йдеться про роботи В. Вітряньського, О. Городова, П. Гуйвана, С. Корнєєва, К. Осипчука, С. Свіркова, Б. Сейнароєва, І. Цибирова та інших.

Однак правові аспекти процесу енергопостачання досліджені недостатньо, є надзвичайно актуальними, вимагають вирішення на основі проведення подальших наукових досліджень. Також зазначимо, що аналіз наукової, навчально-методичної, довідкової літератури та норм законодавства свідчить, що нині немає єдиного підходу до визначення поняття «енергопостачання». Це призводить до певних складнощів у правозастосовній діяльності, адже одне поняття повинне чітко відображати певне явище.

Постановка завдання. Мета запропонованої наукової статті полягає у проведенні аналізу законодавчих, нормативно-правових актів та наукових праць щодо систематизації ознак «енергопостачання» і визначення поняття «енергопостачання». Наукова новизна полягає у тлумаченні поняття «енергопостачання» та систематизації загальних і специфічних ознак поняття «енергопостачання» у системі адміністративно-правового регулювання енергопостачання.

Результати дослідження. Досліджуючи поняття «енергопостачання», варто зауважити, що дана проблема досліджується фрагментарно, в межах адміністративно-правової проблематики. Разом із тим, термін «енергопостачання» широко використовується в різних галузях наукових знань, законодавстві, особливо під час розгляду правових аспектів, які виникають на підставі цивільно-правового договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу [1] або договору енергопостачання [2].

Переходячи до безпосереднього аналізу поняття «енергопостачання», варто визначити законодавчі та нормативно-правові акти, де використовується це поняття.

Так, ГОСТ 19431-84 «Енергетика и электрификация. Термины и определения» відносить енергопостачання лише до сфери електропостачання та визначає енергопостачання як «забезпечення споживачів енергією (електричною енергією)» [3].

В Енциклопедії народного господарства Української РСР надано тлумачення поняття «енергопостачання підприємства» – «забезпечення підприємства різними видами енергії та палива» [4]. На нашу думку, надане тлумачення має дуже обмежений зміст, адже не враховує суттєвих сучасних правових і технічних аспектів енергопостачання.

У Словнику української мови [5] надано тлумачення понять «постачання» та «централізоване постачання». «Постачання» – сукупність заходів для задоволення потреб підприємства, організації або матеріальних потреб населення. «Централізоване постачання» – постачання житловим будинкам і промисловим підприємствам тепла, виробленого на теплоелектроцентралі.

У Законі України «Про електроенергетику» наведено терміни «постачання електричної енергії» та «енергопостачальники» [6]. «Постачання електричної енергії» – господарська діяльність,

пов'язана з наданням електричної енергії споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу електричної енергії на підставі договору. «Енергопостачальники» – учасники оптового ринку електричної енергії України, які купують електричну енергію на цьому ринку з метою її продажу та/або постачання споживачам або з метою її експорту.

На нашу думку, законодавець неоднаково підходить до визначення цих термінів, що діють у господарсько-правових відносинах, пов'язаних із постачанням споживачам електричної енергії. Використання терміна «енергопостачальники» лише як для учасників оптового ринку електричної енергії, а не інших енергоносіїв, є вузьким та помилковим, що в подальшому веде до множинності правових актів, може негативно впливати на комплексне правове регулювання даної сфери. Так, наприклад, у Законі України «Про нафту і газ» вживається термін «відправники» – фізичні або юридичні особи усіх форм власності, які забезпечують доставку на приймальні термінали підприємств магістрального трубопровідного транспорту нафти, газу або продуктів їх переробки відповідно до укладених угод [7], що в загальному та правовому аспекті повинен відповідати терміну «енергопостачальники». Також у статтях 1, 2, 3, 4, 5 цього Закону поряд із поняттям «постачання нафти і газу» вживається «доставка» або «транспортування».

Водночас, у Законі України «Про засади функціонування ринку природного газу» законодавець вживає термін «гарантований постачальник», у правовому сенсі відповідний терміну «енергопостачальники» у сфері енергопостачання [8]. Цим Законом також передбачені терміни «газопостачальне підприємство (постачальник)» та «постачання природного газу». «Газопостачальне підприємство (постачальник)» – суб'єкт господарювання, що на підставі ліцензії здійснює постачання природного газу безпосередньо споживачам згідно з укладеними договорами. «Постачання природного газу» – господарська діяльність на ринку природного газу, що підлягає ліцензуванню і полягає в наданні послуг та пов'язана з реалізацією природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених із ними договорів. Аналіз наведених термінів дозволяє виділити такі ознаки енергопостачання: господарська діяльність з реалізацією споживачам енергії, наявність договору.

У Законі України «Про тепlopостачання» законодавець закріплює терміни «постачання теплової енергії (тепlopостачання)», «тепlopостачальна організація», «транспортування теплової енергії» [9]. «Постачання теплової енергії (тепlopостачання)» – господарська діяльність, пов'язана з наданням теплової енергії (теплоносія) споживачам за допомогою технічних засобів транспортування та розподілом теплової енергії на підставі договору. «Тепlopостачальна організація» – суб'єкт господарської діяльності з постачання споживачам теплової енергії. «Транспортування теплової енергії» – господарська діяльність, пов'язана з передачею теплової енергії (теплоносія) за допомогою мереж на підставі договору. Аналіз наведених термінів дозволяє виділити такі ознаки енергопостачання: господарська діяльність з постачання споживачам енергії, наявність засобів транспортування або мереж, а також окремого договору.

Для визначення виду діяльності у сфері енергопостачання варто прийняти до уваги статтю 263 Господарчого кодексу України, де передбачено, що господарсько-торгівельна діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання в такій формі як енергопостачання [10].

Також варто погодитися з думкою колективу авторів науково-практичного коментаря Господарського кодексу України, які визначають енергопостачання як одну з форм, в яких здійснюється господарсько-торгівельна діяльність суб'єктів господарювання [11].

На нашу думку, підтвердженням наявності господарсько-торгівельної діяльності у сфері енергопостачання є діяльність учасників оптового ринку електричної енергії України, які продають та купують електричну енергію на оптовому ринку електричної енергії України на підставі договору. Однак законодавець у терміні «учасники оптового ринку електричної енергії України» визначає їх як суб'єктів господарської діяльності [12].

Підтвердженням множинності актів та різного тлумачення термінів і визначень щодо енергопостачання є живання у «Правилах користування електричною енергією» визначення «доставка (транзит) електричної енергії» у такому значенні: «комплекс технічних заходів з утримання елек-

тричних мереж, що здійснюються їх власником (уповноваженою власником особою) або суб'єктом господарювання, в господарському віданні якого є ці електричні мережі, з метою передачі електричної енергії та забезпечення в певній точці електричної мережі отримання певного обсягу електричної енергії електроустановками відповідної величини потужності із дотриманням якості електричної енергії» [13]. Також обов'язковість складання договору про технічне забезпечення електропостачання та договору про постачання електричної енергії, що передбачено цими правилами, свідчить про технологічні та правові складові енергопостачання.

Наявність діяльності, що пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії для постачання, транспортування, передачі та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, як ознаки енергопостачання, наведено в терміні «сфера альтернативних джерел енергії»: «галузь діяльності, що пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії для виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел» [14].

У Законі України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» для тлумачення терміна «спеціальна соціальна інфраструктура» законодавець вживає визначення мережі постачання електроенергії, газу, тепла, води та водовідведення, призначені для забезпечення життєдіяльності населення [15].

Цивільним кодексом України використовується поняття «постачання енергетичними та іншими ресурсами». Так, статтею 714 Цивільного кодексу України передбачено договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. За договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати іншій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечувати безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання. До договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин сторін [1].

Досліджуючи поняття «енергопостачання», варто зауважити, що в сучасних наукових дослідженнях дана проблема у правовому полі предметно не досліджується. Так, на думку В.Щербини, енергопостачання можна визначити як «надання енергії певного виду споживачу за допомогою технічних засобів передачі та розподілу енергії на підставі договору» [16]. Іншу думку висловлює В. Маляренко, який розкриває лише технологічні аспекти й визначає «енергопостачання» як «сукупність послідовних процесів виробництва, передачі і використання енергії» [17].

З огляду на всі вищезазначені терміни та на підставі їх складових можна визначити, що зміст енергопостачання складається з двох аспектів: технологічного та правового. Технологічний аспект включає послідовні процеси виробництва, передачі і використання видів енергії та енергоносіїв споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу енергії. Правовим аспектом енергопостачання є господарсько-торгівельна діяльність, що спрямована на зобов'язання постачати види енергії споживачеві на підставі договору.

Аналізуючи наведені вище терміни та визначення, варто виділити специфічні ознаки поняття «енергопостачання», зокрема такі: наявність господарської діяльності на забезпечення різними видами енергії та палива, а також наявність торговельної діяльності (в окремих суб'єктах енергопостачання, що продають та купують енергію на ринку енергії України на підставі договору; використання процесів виробництва і передачі енергії); наявність суб'єкта господарсько-торгівельної діяльності, що зобов'язується надавати (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси; споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму використання ресурсів; наявність договору, а саме зафіксованих у спеціальному правовому документі на підставі угоди зобов'язань учасників господарських відносин (сторін), спрямованих на обслуговування (забезпечення) їх господарсь-

кої діяльності (господарських потреб), що ґрунтуються на оптимальному врахуванні інтересів сторін і загальногосподарського інтересу.

Враховуючи вищесказане, можна надати визначення, що енергопостачання – це господарсько-торгівельна діяльність із використанням процесів виробництва й передачі енергії щодо забезпечення споживача всіма видами енергії й енергоносіїв, необхідними для його нормальної роботи за допомогою комплексу технічних засобів передачі та розподілу видів енергії на підставі договору.

Висновки. Проведений аналіз теоретико-правових засад енергопостачання дозволив виділити специфічні ознаки поняття «енергопостачання», а саме:

– по-перше, наявність господарської діяльності щодо забезпечення різними видами енергії та палива, а також наявність торгівельної діяльності (в окремих суб'єктах енергопостачання, що продають та купують енергію на ринку енергії України на підставі договору);

– по-друге, використання процесів виробництва і передачі енергії;

– по-третє, наявність суб'єкта господарсько-торгівельної діяльності, що зобов'язується надавати (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму використання ресурсів;

– по-четверте, наявність договору, а саме зафіксованих у спеціальному правовому документі на підставі угоди зобов'язань учасників господарських відносин (сторін), спрямованих на обслуговування (забезпечення) їх господарської діяльності (господарських потреб), що ґрунтуються на оптимальному врахуванні інтересів сторін і загальногосподарського інтересу.

З урахуванням виділених ознак встановлено, що під енергопостачанням слід розуміти господарсько-торгівельну діяльність із використанням процесів виробництва й передачі енергії щодо забезпечення споживача всіма видами енергії й енергоносіїв, необхідними для його нормальної роботи за допомогою комплексу технічних засобів передачі та розподілу видів енергії на підставі договору.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Господарчий кодекс України : науково-практичний коментар / [Ю.Е. Атаманова, О.А. Ашурков, Е.В. Аушева та ін.] ; за заг. ред. А.Г. Бобкової. – Харків : Вид. ФОП Вапнярчук Н.Н., 2008. – 1296 с.
3. Энергетика и электрификация. Термины и определения : ГОСТ 19431-84 : Постановление Государственного комитета СССР по стандартам от 27 марта 1984 г. № 1029. – 14 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gosthelp.ru/gost/gost2827.html>.
4. Енциклопедія народного господарства Української РСР : [у 4 т.] / Ред. кол.: С.М. Ямпольський (відповід. ред) ; АН УРСР. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1969. – Т. 1. – 570 с.
5. Словник української мови : в 11 т. / [Уклад. І.К. Білодід та ін.]. – К. : Наукова думка, 1979 – Т. 10. – С. 82.
6. Про електроенергетику : Закон України від 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
7. Про нафту і газ : Закон України від 12 липня 2001 року № 2665-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 50. – Ст. 262.
8. Про засади функціонування ринку природного газу : Закон України від 8 липня 2010 року № 2467-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 48. – Ст. 566.
9. Про тепlopостачання : Закон України від 2 червня 2005 року № 2633-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 28. – Ст. 373.
10. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
11. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / [Знаменський Г.Л., Липницький Д.Х., Щербина В.С. та ін.] ; за заг. ред. В.К. Мамутова. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.

12. Про електроенергетику : Закон України від 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
13. Про затвердження Правил користування електричною енергією : постанова Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 31 липня 1996 р. № 28 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0417-96/page>.
14. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 20 лютого 2003 року № 555-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 24. – Ст. 155.
15. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
16. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України : 2-ге вид., переробл. і допов. / [Беляневич О.А., Вінник О.М., Щербина В.С. та ін.] ; за заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
17. Маляренко В.А. Енергетичні установки. Загальний курс : навчальний посібник / В.А. Маляренко. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 287 с., іл.

ОЛІЙНИК В. І.,
здобувач кафедри
адміністративного права і процесу
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 35.086:58

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ РОСЛИННОГО СВІТУ УКРАЇНИ

У даній науковій статті здійснено аналіз повноважень та компетенції суб'єктів правового регулювання в галузі рослинного світу України. Особливу увагу зосереджено на повноваженнях Президента України, Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади в галузі рослинного світу України.

Ключові слова: *нормативно-правовий акт, конвенція, рослинний світ, ліси, об'єкти рослинного світу.*

В данной научной статье осуществлен анализ полномочий и компетенции субъектов правового регулирования в области растительного мира Украины. Особое внимание сосредоточено на полномочиях Президента Украины, Кабинета Министров Украины и центральных органов исполнительной власти в области растительного мира Украины.

Ключевые слова: *нормативно-правовой акт, конвенция, растительный мир, леса, объекты растительного мира.*

In this scientific article analyzes the powers and competence of the legal regulation of plant life in Ukraine. Particular attention is focused on the powers of the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the central bodies of executive power in Ukraine flora.

Key words: *legal act, convention, flora, forests, flora objects.*

Вступ. Постійні політичні перетворення та розвиток правової демократичної України обумовлює зростання ролі права, оскільки воно створює для цього необхідні умови: впорядкованість, визначеність, організованість та динамічність суспільних відносин. Це безпосередньо стосується і публічного управління, в якому практично втілюється єдність діяльності і структури апарату

